

ISSN 2305-574X

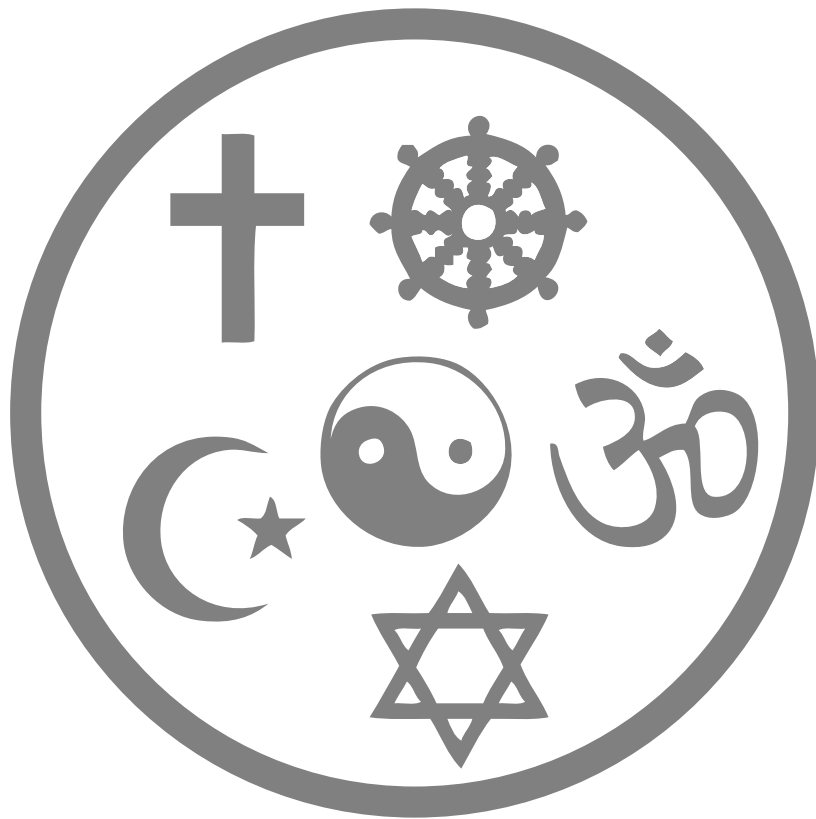
МОРАЛЬ

РЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (12)

Рік Єдності 2013

УЗГОДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ

**Релігійна громада
сповідуючих віру в найвищу цінність людини
УКРАЇНСЬКА ДУШЕВНА СПІЛЬНОТА**

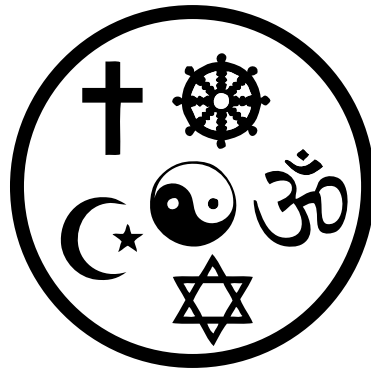
**Храм Божественного Одкровення:
www.temple.org.ua**

Віруючим у найвищу цінність людини
журнал «Мораль» надсилається безкоштовно.
Щоб отримати журнал, звертайтеся до
Хранителя віри Української Душевної спільноти:

Шеляженко Юрій Вадимович
вул. Тверський тупик, 9, к. 82, м. Київ, 01042
(097) 317-93-26 ludstvo@gmail.com

ВІРОВЧЕННЯ

УЗГОДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ

Чи треба сліпо слідувати традиції, не розуміючи сутності традиції? Чи є праведною спокуса агресивно воювати проти нетрадиційного? Помиляються ті, хто вважає, ніби одна традиція завжди протистоїть іншим. Насправді протистоять один одному безумні порушники власних традицій, що прикривають своє безумство зовнішньою формою традиції, між тим як сутність всіх традицій піддається узгодженню та спонукає до загальнолюдського взаєморозуміння.

Традиція – це вірність собі, осмислена історія та перспектива свого буття, що ґрунтується на власному світогляді, життєвому досвіді та самоудосконаленні. Традиція однієї людини є її усвідомленою долею, місією та покликанням, сенсом життя. Традиція кількох людей – це договір приєднання, тобто, добровільна згода про взаєморозуміння та співпрацю, що ґрунтується на спільній пам'яті та спільній волі і постійно змінюється за спільною згодою в силу неминучого плину часу, що поповнює сховище пам'яті та вчить краще творити майбутнє, передбачливо плануючи життя. Всі традиції, особисті та колективні, характеризуються наявністю розумного задуму про самоорганізацію, що стверджується традицією і заперечує самоплинність, стихійність буття.

Не можна було б назвати досконалою традицію, яка не охоплює весь світ у просторі та часі своїм баченням та творчими планами, яка не ототожнює себе зі всесвітом. Також не можна було б назвати розумною традицію, яка не визнає існування та самотійності інших традицій, заперечує цінність інших традицій. Справжні традиції – всеохопні: вони визнають, що істина одна і світ належить їм, а різноманіття світу трактують як підтвердження своєї традиції.

Мудрість традиції полягає в тому, щоб прийняти всесвіт таким, як він є, не відмовляючись від вірності собі; у разі невідповідності всесвіту традиції удосконалювати всесвіт, починаючи з себе; пристосовувати всесвіт до традиції та традицію до всесвіту; вважати свої думки та дії, спрямовані на удосконалення всесвіту, невід'ємною частиною цілісного буття всесвіту.

Справедливо зазначимо, що кожна традиція містить в собі «дух заперечення» – ідею недосконалості всього нетрадиційного. Але «дух заперечення» сам по собі суперечив би традиції як розумінню цілісності всесвіту, якщо б протиставляв традиційне нетрадиційному. Заперечення вторинне по відношенню до сутності традиції як вірності собі та баченню цілісності всесвіту; бо заперечення – це найпростіший спосіб ствердження. Коли щось заважає нам бути вірними собі, ми заперечуємо це і залишаємось вірними собі. Однак досвід будь-якої традиції підказує, що причиною нашої непослідовності часто є лінощі, безумний догматизм, відсутність щирої віри у традицію та прагнення розвивати її, пізнаючи нетрадиційне та використовуючи його корисні якості; адже постійне вбудовування нетрадиційного у світобудову своєї традиції є неминучим шляхом розвитку будь-якої традиції, а розвиток традиції зупиняється лише тоді, коли традиція вмирає. Отже, щоб залишитись вірними традиції, ми приречені заперечувати

свою власну непослідовність, засуджувати і висміювати свій власний догматизм. Іншими словами, «дух заперечення» справді відповідає традиції лише у тому разі, коли, заперечуючи нетрадиційне, заперечує також і традиційне та допомагає цим зберігти послідовність та животворність традиції. І, слідуючи самому «духу заперечення», заперечимо традиційній назві цього феномену: це скоріше не «дух заперечення», а благородний сумнів вільної душі у всьому внутрішньому чи зовнішньому, що поневолює її та упосліджує її за власною волею або всупереч їй. Благородний сумнів характерний для всіх істинних традицій. Так само, як слідування традиції завжди визнається чеснотою, істинна традиція також визнає чеснотою спокійний та самоіронічний сумнів у своїй вірності традиції, що примушує замислитись над напрямками подальшого росту і зрештою посилює та укріплює нашу вірність традиції.

У традиції індивідуального самовдосконалення людини проявом благородного сумніву є скромність, поціновування простоти, незгода з самою ідеєю людської нерівності, вищості мислителів та низості простолюду, заснована на глибинному переконанні в тому, що кожна людина може і хоче розвиватися, здатність мислити притаманна всім людям, а істинні знання є загальнодоступними. Скромність підштовхує нас до акту доброї волі – взаєморозуміння та співчуття людей. Не скромністю, а самообманом є принизливі фантазії про «надлюдське», «надіндивідуальне», засновані на потуранні розумовим лінощам та інстинктивному стадному бажанню тіла «бути частиною більшого», сліпо підкорятися зовнішнім подразникам. Фанатики «надлюдського», переконуючи нас в тому, що людина не володіє собою і віддана на милість незбагнених стихій, цим заперечують цінність всіх традицій, оскільки обезчещують кожную традицію, прирівнюючи її до сліпої та безумної стихії. Щоб замаскувати своє безчестя, наймудріші з них вигадують

«надлюдську особистість» і цим одушевленням всесвіту стають на шлях духовного росту, що веде до виходу з прірви безумства та створення для себе істинної традиції – віри в себе, вірності собі, володіння собою. І цей ріст також починається з благородного сумніву. Адже, слідуючи традиції благородного сумніву, ми маємо спитати себе, чи може бути воістину надлюдською така особистість, яка позбавлена елементарної чесноти скромності й здатна вважати себе надлюдською особистістю поряд з людськими особистостями? Відсутність чесноти скромності обов'язково принизила б таку «надлюдську» особистість порівняно з мудрими, скромними людьми.

У державницькій традиції проявом благородного сумніву є визнання природних прав людини, зокрема, права на протест і, як його крайній вияв, права на повстання нестерпимо пригноблених; заперечення тоталітаризму як недосконалої державності. Чесна держава заперечує свою здатність купити людську свободу за хліб та видовища. Слідуючи мудрій традиції істинної державності, чесна держава визнає, що вона не може задовольнити всі потреби людей, тому люди мають будувати своє щастя самотійно; місія держави – створити всім однакові можливості для самоосвіти, прояву власної ініціативи, забезпечення собі зайнятості та виживання, підтримувати базовий рівень безпеки та інституційності суспільного середовища, рішуче припиняти будь-які рецидиви перетворення людей на звірів та підміни суспільного договору тваринним стадним інстинктом.

У науковій традиції проявом благородного сумніву є фальсифікаціонізм, перевірка методичної можливості спростувати на практиці будь-яке наукове знання. Наприклад, твердження «всі люди грішні» не може бути науковим, оскільки ніяке спостереження не може спростувати цього твердження – у кожного дослідника чи групи дослідників свої уявлення про гріх

і всі за бажання знаходять великі та дрібні гріхи у будь-якій людині, якщо хочуть їх знайти і не зупиняються перед виявленням власних гріхів, гріхів своїх улюбленців, друзів, лідерів. А от твердження «не всі люди самогубці» могло б бути практично спростоване, якщо б вивчення причин всіх підряд людських смертей виявляло, що люди, як правило, самотійно вкорочують собі життя насильством над собою. Водночас для наукового доказу цього твердження достатньо підтвердити, що хоча б одна людина вмерла проти своєї волі, з природних причин чи внаслідок вбивства, і оскільки такі приклади загальновідомі, це твердження можна віднести до скарбниці наукового знання.

У філософській традиції проявом благородного сумніву є прагнення об'єктивності та недовіра до суб'єктивного. Абстрактні, умоглядні філософські істини, фундаментом яких є реальність суб'єктивних ідей, благородний сумнів примушує перевіряти співвідношенням з об'єктивною реальністю – щирим відчуттям віри, прийнятністю суб'єктивних ідей у якості предмета здійснення, втілення у практичній діяльності, а також як предмета діалогу, домовленості та взаєморозуміння з однодумцями та інакомислячими.

І, звичайно, в релігійній традиції завжди є місце проявам благородного сумніву. Віруючі люди, приймаючи та усвідомлюючи священне одкровення єдиної істини в усіх її формах, рішуче відкидають буденні пристрасті зловмисних побрехеньок; цінуючи мудрість пророків, що вчать людей володіти собою, ми зневажаємо хитрощі шахраїв, які викликають довіру до себе, щоб обманути себе та інших у пошуку скороминущих задоволень.

У Біблії, в книзі Буття християнам даровано прекрасний приклад благородного сумніву. Авраам бачив волю Божу в тому, щоб принести в жертву рідного сина. Він зв'язав хлопця і навіть

взяв ніж, але благородний сумнів проявився у формі Божого янгола і вимагав не піднімати руку на отрока. Це укріпило віру Авраама, його вірність мудрості Божій, і відкрило цій людині серед немилосердя та жорстокості тодішніх звичаїв високу істину милосердя Божого, гідну послідовного втілення в думках та діях.

Уважні читачі Корану знайдуть численні прояви благородного сумніву в ісламі. Мудра покора волі Аллаха у мусульман нерозривно пов'язана зі страхом неправильно витлумачити і так порушити його волю, запереченням стихійної упослідженості, уникненням одержимості джинами нестриманих почуттів. Пророк Мухаммед неодноразово підкреслював у своїх поетичних проповідях, що з милості Господа він не віщун і не одержимий, і в цьому є високий сенс самозбереження мудрого розуму та навчання одновірців подоланню інстинктивної, безбожної агресії, властивої недосконалій психіці. Саме благородний сумнів спонукає мусульман відрізнити розумний задум Аллаха, що втілюється їх вірністю та послухом, від безумних подразників одержимості.

У буддизмі благородний сумнів виявляється в застосуванні понять шуньяти (невичерпності) та анатману (несамостійності) до всіх дхарм (феноменів, форм, проявів стану дійсності). Єдність причин та наслідків, невіддільність стану буття від стану небуття у істинно цілісному стані досконалої, вільної від страждань дійсності, який зветься нірваною, буддійська традиція розвиває шляхом заперечення будь-якої відокремленості дхарм, відмови від помилкових уявлень про первинність дхарм по відношенню до нірвани, оскільки повнота нірвани рівною мірою звільнює від диктату всіх дхарм. Стан духовного удосконалення в буддизмі досягається на вісімковому шляху, що однаково вимагає від віруючих подолання страждання від надміру нестриманих потреб та подолання

страждання від незадоволення розумних потреб; іншими словами, вісімковий шлях заперечує і споживацтво, і аскетизм, будучи «золотою серединою» праведності, що поєднує достоїнства та уникає недоліків цих крайніх станів і таким чином веде до повноти нірвани, просвітленого стану мудрої людяності, зразком якого є стан будди.

Є ще одна традиція, більш древня, ніж світові релігії – це традиція людської мови. У самій мові закладено як цілісність буття, так і благородний сумнів у досконалості людської самоідентифікації. Вже те, що будь-якою людською мовою можна назвати все буття в цілому одним словом («всесвіт»), означає всеохопність мовної традиції. Але й співвідношення множини та однини в світових мовах варте особливої уваги. З одного боку, «я» і «ми» – різні слова і різні поняття. З іншого боку, поняття «ми» в усіх мовах світу застосовується для позначення нерозривної єдності «я» з «не-я, що подібне до мене» (недарма одна людина, вірна традиції, може виступати від імені множини: керівник організації каже «ми вирішили», дослідник пише «ми встановили» і так далі).

Сама мова узгоджує однину з множиною, не дозволяючи множині гордовито стверджувати свою зверхність над одниною чи однині гордовито стверджувати свою зверхність над множиною. Нема в світі такої традиційної мови, якою б можна було серйозно та щиро висловити приблизно таку сповідь-нарікання фантастичної «соціальної істоти» про елементарний випадок, що часто трапляється в житті: «Ми та я іноді не розуміємо одне одного, і тоді ми сердимосся на мене, а я терпляче намагаюся зрозуміти, чому ми такі сердиті». Смішно навіть подумати, що таке твердження відповідає мовній традиції. Отже, суперечність між «я» та «ми» неможлива, вона руйнує сутність традиційного розуміння цих двох понять. Можна сказати, що протиставлення цих понять закономірно не відповідає

глибинній сутності будь-якої традиції як цілісного, всеохопного бачення світу; а невідповідність традиції у нашій мовній традиції зветься гріхом. Тому протиставлення свого чужому завжди є гріхом гордині. Навіть якщо це колективний гріх. І навіть якщо своє парадоксально оголошується вищим за себе, тобто, коли людина переносить свою гординю на дещо нібито більше від неї, принижуючись та підкреслюючи власну незначущість порівняно з відчуженою від себе величчю. Добра традиція гуртує спільноти не формальною звичаєвістю, замішаною на залежності, страху та агресії, а людською згодою, силою волі домовлятися і творити добро.

Підсумовуючи нашу розвідку про узгодження традицій, слід виокремити три характерні ознаки будь-якої традиції, що вказують на її відповідність вічній загальнолюдській традиції усвідомлення розумної єдності істини і таким чином роблять традицію істинною, виявляючи її вірність єдиній істині: це, по-перше, традиційна вірність собі; по-друге, традиційна всеохопність, цілісність творчого світогляду; і, по-третє, традиційний сумнів у своєму світогляді, включаючи всі уявлення про традиційне та нетрадиційне, що спонукає постійно розвивати свою традицію, доповнюючи її вдалим знахідками та очищуючи від непотрібних пережитків. І знову, щоб застерігти себе та інших від гордині, мусимо нагадати, що єдина істина не заперечує будь-яку з існуючих мудрих традицій, оскільки вона є спільним витоком всіх традицій і фундаментальною сутністю кожної традиції; тому правильно вважати, що наша традиція є єдиною істиною, але неправильно на цій підставі протиставляти нашу традицію чужим традиціям, навпаки, слід узгоджувати свою традицію з іншими традиціями і таким чином допомагати собі та іншим бути послідовно вірними своїй традиції відповідно до її всеохоплюючої сутності – єдності істини, досконалої цілісності буття.

ЧОМУ МИ ВІРУЄМО В БОГА БЕЗ ДОКАЗІВ?

У Священному писанні сказано, що віруючим в найвищу цінність людини слід спілкуватися з інакомислячими для взаємного духовного збагачення (Діал. 5-6). Зокрема, Бог вчить нас, що атеїзм досконалий як заперечення недосконалих уявлень про Бога (Діал. 12). Атеїсти зазвичай вимагають від віруючих доказів існування Бога. Як чесно відповісти їм та собі на просте питання: чому ми віримо в Бога без доказів?

У науці є поняття аксіоми – очевидної істини, що приймається на віру без доказів. Якби релігія була наукою, Бог для віруючих був би аксіомою. Віра в Бога являє собою визнання очевидної істини, що не потребує доказів. Ми віримо в Бога, подумки спілкуємося з Богом, знаходимо його в своїй душі, впізнаємо його добру волю в своїй добрій волі. Ми знаємо, що Бог – це одушевлена, всеохоплююча, вічна істина, яку неможливо відкинути, бо у своїй повноті вона включає в себе і свою протилежність. Наша віра узгоджує протилежності, тому що ми віримо в єдність всього мислимого та відчутного і називаємо Богом цю єдність, в безмежності якої буття і небуття єдиносущі та неподільні.

Не всі готові до такого узгодження. Багато хто вважає більш природним протиставляти почуття думкам: відчутне приймати на віру, вигадане вважати несправжнім і відкидати. Послідовне заперечення всього мислимого – теж цілісний погляд на дійсність, істинний і повноцінний, з нашої точки зору,

божественний: поки ми узгоджуємо протилежності вірою в їх спричиненість однією істиною, інші можуть собі узгоджувати протилежності вірою в їх спричиненість однією помилкою. Універсальність заперечення дозволяє атеїстам скидати поняття Бога з вершини аксіоматичності у прірву спростованих теорій, тим самим стверджуючи, з нашої точки зору, божественність заперечення.

Оголошувати існування Бога науковою гіпотезою з метою серйозного обговорення експерименту для виявлення Бога так само абсурдно, як долучати збірку казок до кримінальної справи з дивним наміром висунути видавцю обвинувачення у шахрайстві. Не існує наукової гіпотези Бога, що відповідала б критерію необхідної підстави Аристотеля і критерію спростовуваності Поппера. Бог – прояв суверенітету традиції, Бог суб'єктивний: він існує чи не існує для вірних традиції у відповідності з тим, як їх традиція вирішує це питання. Навіть учений, що вивчає релігії, повинен чесно визнати, що для нього заперечувати або стверджувати існування Бога є виходом за межі своєї спеціальної компетенції, подібним до того, якби бухгалтер парламенту піднявся на високу трибуну і, оголошуючи зарплатну відомість, ловив на слові депутата-комуніста з його порожніми промовами в робочий час про те, що батьківщину треба любити безкоштовно.

Слід зазначити, що деякі послідовні атеїсти усвідомлюють всю повноту і беззаперечність божественного, аксіоматичність Бога для віруючих, хоча і схильні, на відміну від віруючих, вважати це недоліком, а не перевагою людської природи. Ось роздуми атеїста К. Бояршина на цю тему: «Причина висунення «гіпотези» бога лежить за межами чуттєвого досвіду і раціонального мислення. Це наслідок вродженого дефекту інтуїції – одвічного загальнолюдського пороку. В свій час одушевляли і каміння, і воду. Вам доводилося коли-небудь

лаяти останніми словами несправну річ? Вітаю, вам не чужі анімістичні зачатки релігії. Щоб мислити абстрактно, треба вміти узагальнювати. Місце конкретних речей займають узагальнені універсальні позначення – «дерево» позначає всі дерева, «камінь» – всі камені. Конкретні образи в голові змінилися поняттями. І те, і інше «зсередини» людської свідомості виглядає однаково реальним. Отже, в основі «гіпотези» бога лежать не досвід і міркування, а три апіорні інтуїтивні помилки, наслідок еволюційних компромісів в конструкції людського розуму. За назвою тих культурних явищ, до яких вони призводять, їх можна назвати – анімізм, креаціонізм та ідеалізм. «Баги» в «прошивці» людського мозку породжують агресивний інформаційний вірус, що легко заражає навіть тих, хто, здавалося б, мав бути захищений від нього. Що ж отримує людина, яка підносить психологічну ілюзію бога на рівень «гіпотези» і пристрасно підшуковує для неї «докази»? Незбагненність бога нівелює пояснювальну силу припущення про його існування».

Попри вірність матеріалістичній догмі автора-атеїста, який написав усе це, не можна не відзначити його інтелектуальний подвиг в узгодженні матеріалістичної традиції з релігійними. Цьому атеїсту вистачило сміливості підійти впритул до визнання того, що одушевлення, узагальнення і самоцінність думок природно притаманні людському розуму і втілюють єдність буття в особистості Бога-творця, прикладі досконалої людяності, явленої в усьому відчутному і мислимому. Бог включає в себе віру в Бога і заперечення Бога, розуміння Бога і нерозуміння Бога, тому що Бог єдиний і цілісний і уособлює найвищу цінність людини, одушевляє вічність.

Чим більше недосконалих богів висміює атеїст, тим більше йому хочеться вишукувати і вигадувати нових богів, щоб піддати їх запереченню; натхненний творець заперечень так

само спілкується з Богом в особі заперечення, як віруючі в найвищу цінність людини спілкуються з Богом в особі самоствердженої дійсності.

Питання про існування Бога – всього лише інструмент, демонстрація заперечення: ставлячи це питання, атеїст ставить під сумнів очевидність існування Бога, і це вже самодостатня істина.

Розглянемо дві альтернативи, породжені цим питанням. Можна легко довести, що Бог існує, вибравши для цього своє вульгарне визначення Бога. Наприклад: припустимо, що Бог – це небо; загальновідомо, що небо існує; в такому разі Бог існує. Подібні «докази» з точки зору більшості релігійних традицій допустимі як засіб зміцнення віри, хоча всерйоз їх не сприймають, тому що беззаперечна істина існування Бога приймається на віру і не потребує доказів. Можна так само легко довести, що Бога нема, вибравши для цього своє вульгарне визначення Бога. Наприклад: припустимо, що Бог – це серце, велике, як Сонце; із анатомії відомо, що розміри людського серця далеко не астрономічні; в такому разі Бог не існує. Зрозуміло, такий «доказ» з точки зору віруючих буде нечесним, тому що являє собою богохульство. Та якщо віруючі правильно зрозуміють хід думок атеїста, вони не будуть гніватися на атеїста, бо бачитимуть напевне, що бог атеїста і Бог віруючого – це два абсолютно різних поняття.

Дійсно, окрім релігійного теїстичного поняття Бога, існує ще атеїстичне поняття бога.

В атеїзмі бог визначається як вигадка про насправді не існуючу надприродну особистість, від імені якої зловживають довірою людей корисливі шахраї, даючи нездійсненні обіцянки або безпідставно залякуючи людей і отримуючи від такого ошуканства особисту вигоду. В атеїзмі неіснування бога є аксіоматичним. Яскраві приклади – буддійський атеїзм, де

істини шуньяти і анатмана не допускають існування ніякої надприродної істоти, або ж атеїстичне ставлення до язичницьких богів у монотеїзмі, табу на вигадування богів. Те, що заперечення Бога завжди здійснюється задля утвердження вищого авторитету, наприклад, наукової традиції, державницької традиції, зовсім не робить доказом такого заперечення посилення на науковий або державницький світогляд, для яких Бог є зайвою сутністю. Це заперечення шляхом волевиявлення, звичайна ірраціональна ворожість, гординя, небажання узгоджувати свої традиції з чужими. Звичайно, в релігійних традиціях теж чимало такої самої гордині, тому розвиток наукового атеїзму є справедливою відповіддю на шкідливу містику.

Заперечення сумнівного – це одна з форм утвердження безсумнівного. І прагнення атеїстів досягнути неосяжне, втискуючи поняття бога в наукові рамки, щоб потім спростувати його реалістичність, відповідає такій чесноті будь-якої традиції, як всеосяжність світогляду.

Вірність традиції заперечення Бога змушує атеїстів вивчати і на свій негативний лад узгоджувати різні релігійні феномени, сперечатися з віруючими. Це допомагає розвитку релігійних традицій, виявленню та подоланню помилок.

Атеїсти виконують корисну роль санітарів лісу, звільнюючи всі релігії від безглузвих забобонів. І ми, віруючі в найвищу цінність людини, з Божою допомогою бачимо стверджуючу силу атеїстичних заперечень: те, що об'єднує всесвіт з людиною в центрі його, і є Бог, як би це не називалося і що б під цим не розумілося на перший погляд – матерія, наука, держава, суспільство або просто заперечення як таке.

Поки науковий атеїзм обслуговує наукову традицію, стверджуючи наукову догму про пріоритет матерії та вторинність ідей, ми користуємося надбаннями науки для

утвердження найвищої цінності людини. Коли світський атеїзм, обслуговуючи світську традицію, утверджує світську догму про те, що соціалізація важливіша за розумування, ми користуємося благами суспільного договору для утвердження віри в найвищу цінність людини. Таким чином Бог благословив нас розумно узгоджувати всі традиції. Адже розумність – найвища традиція. Атеїсти ми або віруючі, в будь-якому разі найголовнішим є залишатися розумними людьми: послідовно зберігати раціональний підхід до усього; прагнути зрозуміти все своїм розумом; сумніватися в розумності своїх і чужих думок, перевіряючи і узгоджуючи їх, щоб зберегти розумність.

Атеїсти вважають Бога казкою, не розуміючи, що казки можуть бути такою ж засадничою реальністю, якою для них є матерія. Вони вишукують і викривають надприродне, нехтуючи казками, але забувають про те, що будь-яка людська думка містить елементи надприродного в силу своєї абстрактності, узагальненості, вищості над почуттями і відчуттями. Навіть упевненість атеїстів у тому, ніби можливо узагальнити одним словом «надприродне» все розмаїття релігійних віровчень, вже вкрай надприродна і наповнює слово «надприродне» вельми надприродним змістом. Якщо мислиме оголошується неіснуючим, тоді відчутне, «матерія», займає місце священного, експеримент та експертиза стають ритуалами. І саме поняття «матерії» надприродно узагальнюється, включаючи в себе всілякі заперечення мислимого. Матеріальність буття стає найпопулярнішою казкою сучасності.

Казки вчать думати, вигадувати, з розумінням зустрічати незвичне, не піддаючись агресивній ворожості. Без вигадки і без віри в свої фантазії, з одночасним усвідомленням їх суб'єктивності і прагненням удосконалити всесвіт дієвою реалізацією своїх фантазій, ніяка традиція не буде розвиватися; зокрема й атеїстична – недарма атеїсти вигадали безліч казок

про суперечливість віри та різних неіснуючих богів, які лише віддалено нагадують реального Бога, в якого ми віруємо.

Нехтування фантазіями є ознакою деградації розуму, тому й любителю заперечувати доводиться вигадувати нові й нові предмети заперечення, поки він зберігає мудрість. Насправді, людина відрізняється від тварин насамперед тим, що людина – великий фантазер. І, природно, велика любителька заперечувати. Бо казки, які можуть приспати розум замість того, щоб пробудити, які отупляють, грабують, сварять людей замість того, щоб мотивувати, збагачувати, примирювати – це, дійсно, шкідливі фантазії. І з цими казками, з нестриманістю почуттів, на яких вони паразитують, борються всі розумні люди, незалежно від того, яким традиціям вони зберігають вірність.

Отже, ми віруємо в Бога без доказів, тому що Бог беззаперечний; Бог – єдність людини з нескінченним простором буття, з минулим, сьогоденням і майбутнім у всій повноті, відтворена безліччю самодостатніх традицій, у ствердженні, у запереченні, у чистих помислах самотнього мудреця, який вважає себе людством і всесвітом в одній особі без страху викликати невдоволення натовпу. Якщо під впливом атеїстичної традиції хтось сформує собі небезспірне поняття бога, можна буде показати і його суперечливість, і його неіснування. Але той самий розум, який створив сумнівне поняття бога, здатний відкинути його як недосконале поняття, зберігаючи в своєму світогляді аксіому існування Бога.

Людині властива віра, що узгоджує протиріччя. Віра дозволяє бачити єдність всесвіту і сприяє розвитку розуму, спонукаючи реалізувати вигаданий, казковий ідеал у реальній добрій волі, добрих думках і ділах.

ПРОПОВІДІ

ЕНЕРГІЯ ТА ІНЕРЦІЯ ДЕРЖАВНОСТІ

Всі претензії українців до своєї улюбленої держави та ненависної влади можна узагальнити в трьох словах: дайте більше енергії.

Дайте економічної енергії – енергії грошей, дешевих товарів широкого вжитку, високих зарплат, пенсій, соціальних

виplat.

Дайте соціальної енергії – енергії зібрання, масових народних рухів, які б дарували людям почуття захищеності, самоповаги та впевненості у майбутньому.

Дайте цивілізаційної енергії – енергії технологій, більш простого життя завдяки освіті, більш довгого життя завдяки медицині, більш комфортного життя завдяки науці, більш радісного та осмисленого життя завдяки розвагам, видовищам та іграм.

Дайте, дайте, дайте більше енергії, бо життя не має сильного поштовху і ледве рухається по інерції!

Нема нічого більш природного, ніж бажання наповнити життя енергією. Чому ж енергії завжди не вистачає і звідки може взятися бажана енергія? Щоб відповісти на це питання, замислимося над самою природою енергії.

Енергія – це рухливість; інерція – непорушність. Інерція пов'язана з енергією. Ці дві протилежності є одним цілим, як ріка та її береги.

На яку б позицію ми не стали, власна позиція здається нам інертною, а протилежна – енергійною. Коли стоїш посеред річки в човні, відчуття, що рухається берег, таке саме переконливе, як відчуття руху річки, що виникає під час спостереження за човном з берегу.

З фізики ми знаємо, що вода тече згори вниз під впливом гравітаційної енергії. Тому течія ріки поєднує в собі дві сили: дію води та протидію берегів. Або, навпаки, дію берегів та протидію ріки. Все відносно. Рух виникає в поєднанні, взаємодії цих сил. І ця взаємодія є сутністю енергії.

Отже, енергія є взаємодією. Чим більше складових зібрано воєдино в цій взаємодії, тим сильніша енергія, тим швидший рух. Ми можемо гребти веслами і рухатись стрімкіше за течію, додавши до гравітаційної енергії енергію своїх м'язів. Можна

підняти вітрила і користуватися енергією попутного вітру. Можна встановити на човні двигун, щоб пришвидшити рух завдяки його механічній енергії.

Буття наповнене енергією. Та сама енергія, якої ми бажаємо, знаходиться навколо нас – достатньо усвідомити це і взаємодіяти. Образно кажучи, навколо купа річок і купа човнів. Нам достатньо обрати свою ріку і свій човен, щоб рухатись своїм шляхом, причому швидкість нашого човна залежатиме виключно від нашої винахідливості.

І питання про вічну нестачу енергії – це, насправді, питання про те, чому ви не хочете шукати свою річку і свій човен, наче очікуючи, що річка сама притече до ваших ніг і нею припливе човен з укомплектованою командою, яка благатиме вас зійти на борт.

Звісно, таке бажання має право на існування. Знайдуться і реалісти, які так-сяк задовольнятимуть це бажання – як рабовласник задовольняє бажання рабів про забезпечення мінімального рівня харчування та зайнятості. Хоча по суті це бажання жити без розуму, автоматично, не відповідати за себе.

Природа та виховання у душі суспільних звичаїв щедро наділяють людину енергією купи корисних автоматизмів.

Ми автоматично їмо, автоматично розмножуємося, автоматично працюємо, автоматично шукаємо товариства.

Можна навіть переконати себе, що з цих автоматизмів складається все життя. Але це все одно, що вважати, ніби на світі нема жодної річки, а якщо є – іншим, нібито, поталанило народитися в човні, а ти от від природи чомусь позбавлений човна. Дурніше цього може бути хіба що уявлення, ніби ті щасливчики ще й народилися у вишиванці!

Вибір простих шляхів, потреба в автоматизмі – це наша інерція. Життєві потреби, які, здається, повинні бути задоволені самі собою – це наша інерція. І соціальна держава, яка

обслуговує цей автоматизм – інерція державності.

Автоматизм – мала частина внутрішньої енергії людини. Набагато сильнішою є сила волі, бажання та свідомий намір безперервно змінювати на краще себе і весь світ разом із собою.

Істина в тому, що людина не може по-справжньому вірити в себе, не віруючи у свою єдність зі всім світом. Адже енергія віри в себе є енергією взаємодії людини з усім буттям.

Сила людської віри в себе вимірюється її альтруїстичністю. Якщо людина не допомагає іншим людям, не домовляється з ними, така людина просто не має віри в себе, позбавлена енергії волі до життя. Її розум інертний: замість взаємодії, узгодження своєї енергії зі всією енергією світу, цей розум шукає предлогів для самоусунення та тримає себе у полоні ілюзій, наче автоматизми важливіші та сильніші за розум.

Важливо розуміти, що альтруїзм не є самовідреченням. Якщо це відречення – то відречення від інертного в собі. Але це також посилення себе – посилення своєї енергії за допомогою всіх доступних енергій буття.

Зараз українська держава законсервована страхом, репресивністю, протестністю. Держава боїться громадян, громадяни бояться держави. І держава, і громадяни зупинилися в розвитку. Це сталося тому, що інерція потреб переважила енергію задумів.

Ми надто зайняті мріями та бажаннями, реалізація яких безпосередньо від нас мало залежить, і дуже мало замислюємося про те, як самотійно змінити своє життя на краще, як за власною волею і завдяки своїм власним зусиллям стати іншими, кращими людьми. І це, на жаль, вважається нормою.

Замість того, щоб заробити грошей – вважається нормою вимагати, щоб олігархи поділилися.

Замість того, щоб дійти згоди між собою – вважається нормою вимагати, щоб інакомислячі заткнулися.

Замість того, щоб створити собі комфорт, вважається нормою вимагати, щоб держава створила комфорт для всіх. І держава обіцяє це та не виконує, бо брехня виявляється комфортнішою за правду, а інших способів задовольнити потребу інертних людей у комфорті просто не знаходиться за законом збереження енергії. Такі реалії соціальної держави.

В тому і проблема, що Україна – соціальна держава. Держава, в якій кожен зациквився на своїх потребах і протестує проти задоволення потреб інших, щоб свої потреби були задоволені державою першочергово.

Ця інертна держава заохочує сліпий егоїзм лінивого споживача. В тому числі, політичний егоїзм. Адже простіше і приємніше бути глядачем, ніж бути діючою особою. От політики і перетворили народовладдя на суцільну виставу, оголошуючи зі сцени нездійсненні бажання інертних глядачів про покращення життя сьогодні-завтра без свідомих самотійних зусиль кожної людини. Отримувати задоволення від споглядання цієї вистави здатні лише самовдоволені егоїсти, які вважають, що політична сцена призначена для змагання потреб отримати доступ до державного корита, а не випрацювання вигідних для кожного громадянина рішень.

Треба шукати бажану енергію в собі. Ніде більше ми не знайдемо її.

Наші ідеї – енергія державності; наші потреби, які ми не задовольнили самотійно і вимагаємо цього від держави – її інерція.

Лише від нас залежить, чи буде держава застійним коритом для свиней або швидкою течією, що несе по річці вільний флот шукачів свого щастя.

ВІРА В СЕБЕ – ЦЕ ЧЕСТЬ

Ідея людської віри в себе як безперечної чесноти є ключовою для розуміння священних істин релігійного віровчення про найвищу цінність людини. Віра є силою душі, віра робить людину творцем (Симв. 9, 14). І наша віра не була б істинною вірою, якщо б її фундаментом були якісь ілюзії чи обман, а не свята правда, очевидна, безперечна, підтверджена словом Божим: довіряти собі, покладатися на себе – розумно і радісно.

Чесність, правдивість, відвертість є вірністю собі, послідовністю та зібраністю у думках, словах і діях. Чесність є вірністю традиції, бо традиція належить людям; погоджуючись із традицією і водночас створюючи власну традицію, засновану на своєму світогляді та добрій волі, людина творить традицію та володіє традицією. Кожна без винятку людська доля є традицією, безцінним уособленням історичної пам'яті та приватним острівцем часу. Честь, тобто, дотримання морального принципу справедливої чесноті у думках, словах та діях людини – це квінтесенція душевності, традиція людської вірності собі, що визнається в усіх культурах світу і не може не визнаватися будь-якою розумною людиною, бо честь є сутністю розуму, а безчестя є проявом безумства. Честь є волею Божою, втіленою у душі людини під час творення всесвіту Богом; тому віра в найвищу цінність людини завжди була і завжди буде, бо ця віра є і готова прокинутись в кожній людській душі (Симв. 33). Чесність кожної людини спонукає нас поважати

інакомислячих тою мірою, якою вони дотримуються власної честі. Саме чесність підказує нам визнати, що в усіх релігіях та моральних доктринах, включаючи християнство, іслам, іудаїзм, буддизм, індуїзм, синтоїзм, в анімістичних («язичницьких») віруваннях наших предків, в атеїстичному світському гуманізмі та інших віровченнях і етичних системах є священні зерна правди, висловлені не нашими, а своїми словами, але істинні та священні, оскільки чесні.

Чесність несумісна з агресією. Коли ми піддаємося спокусі заперечення, протиставлення свого чужому, цим втрачаємо честь і сповнюємося гордині, впертості, безумної войовничості. Чесність є вічним нагадуванням людині, що одна тільки правда є достойним дороговказом на життєвому шляху. Чесність потребує розвитку, бо ніяка правда не є остаточною. Адже люди постійно спілкуються з Богом подумки і отримують дари нової правди у священному Божественному одкровенні.

ЦІЛЬНІСТЬ БУТТЯ

Я є всесвіт. Так сказав Бог у Священному писанні (Дос. 9). Бог сказав також: щоб по-справжньому зрозуміти Священне писання, слід, читаючи його, ставити себе на місце автора (Діал. 30). І, керуючись Божими настановами, кожна душа, що вірує в найвищу цінність людини, має усвідомлювати себе як всесвіт.

Оскільки відчуття часто обманюють нас, декому може здатися смішною, а декого розгнівить, обурить щира впевненість кожного істинно віруючого в тому, що всесвіт тотожний людині.

Однак душевність людини полягає в здатності володіти відчуттями, підкоряти їх добрій волі розуму, мислити тверезо

незалежно від почуттів і спрямовувати почуття в русло мудрих задумів, благословенних у безпосередньому спілкуванні кожної людини з Богом.

Тож, якщо ви помилково звикли вважати всесвіт чужим для себе, згадайте просте почуття цікавості зі свого дитинства, інтерес до світу, прагнення розширити межі знаного та доступного, наче все буття є твоєю власністю. Так і є! Силою волі відроджуй в собі прекрасне почуття любові до всесвіту, і цим здійсниш божественний акт одушевлення буття, зрозумієш небайдужість всесвіту (Гарм. 13) та усвідомиш цільність буття – священний союз людини з всесвітом. Якщо ж недосконалі почуття заважають визнати всією душею, повірити у просту істину, викладену трьома словами Божими – «Я є всесвіт» – звернись до розуму та замислись над походженням самого слова «всесвіт».

Одним словом людина здатна назвати все, що тільки існує. Що спільного між такими випадково обраними речами, як, наприклад, зірка, дерево, думка, яблуневий цвіт, майбутнє, гора, море, друзі? Спільним є те, що ці речі є частинами всесвіту. Всю безмежність різноманітних предметів, відчутних та вигаданих, одушевлених та неодушевлених (що не заважає нам за бажання поетично одушевити їх), а також все небачене і немислиме, все буття в його неозорій величині того що є, що сталося і що станеться, усю вічну нескінченність буття людина висловлює в одному слові: всесвіт.

Хіба це не тріумф людської віри в себе – одним словом «всесвіт» об'єднати відоме з невідомим, своє з чужим, минуле з майбутнім?

І, насолоджуючись повнотою слова «всесвіт», спитай у Бога: якщо я нарікаю буття іменем «Всесвіт», якщо всесвіт є моїм буттям, чи правда, що істинним іменем всесвіту є «Я»?

Бог підтвердить це у одкровенні, дарованому тобі, як вже

підтвердив у Священному писанні, коли сказав людині: «твоє буття належить тобі» (Дол. 10).

Хай не заважає тобі спілкуватися з Богом почуття недосконалості істини. Це зневіра у собі, тобто, гріх безвір'я (Симв. 26), від якого слід звільнити свою досконалу душу. Нема в світі нічого вищого за людину, бо людина є цілим світом. І Бог – це людина: простий, по-своєму зрозумілий для кожної душі, істинний зразок людського самоудосконалення.

ДОГМА ОДНООСІБНОСТІ

Істина та щастя завжди народжуються в доброму задумі однієї людини, який згодом узгоджується з іншими людьми. Такою є догма одноосібності у нашій релігії. Бог каже, що одна душа є спільнотою, спільнота душ є душею. Наші релігійні організації, душевні спільноти, створюються душами – хранителями віри, особисто покликаними Богом. Якщо хранитель віри є колективним, його воля має ґрунтуватися на одностайній згоді усіх душ-учасниць. Однак слово Боже підказує, що на питання про число віруючих в душевній спільноті слід відповідати: не число, а душевність наближає до істини (Діал. 10).

Звичка оцінювати організації за їх чисельністю така ж вкорінена у нашій свідомості, як інстинкти та почуття людини. У натовпі ми відчуваємо організованість та силу, інстинктивно бажаємо приєднатися до натовпу, переконуємо себе, що нормально і радісно бути в більшості.

Однак досвід підказує нам, що керуватися почуттями та інстинктами не завжди правильно. Наприклад, коли нам

доводиться випадково взяти в руки пластиковий стакан з надто гарячою кавою і цей стакан нестерпимо пече, інстинкти підказують нам упустити цей стакан на підлогу, не думаючи про те, що можна при цьому обпікти ноги, заляпати одяг та килим, тощо. Зусиллям волі можна притамувати біль та поставити стакан на стіл. В іншому разі, піддаючись інстинктам, ми втрачаємо контроль над ситуацією і породжуємо хаос. Звісно, такий прояв хаосу, як зіпсований одяг чи калюжа на підлозі, не надто велика проблема. Але інстинкти можуть підвести і у складніших ситуаціях, коли один прояв нестриманості може призвести до серйозних втрат – скажімо, якщо під дією багатообіцяючої реклами та порад друзів ви довірите свої заощадження фінансовій піраміді, яка збанкрутує за кілька місяців, а могли б цього уникнути, поцікавившись, чи бере участь ця організація у фонді гарантування вкладів, чи публікується її щорічна фінансова звітність, тощо.

Ви знайдете багато прикладів оманливих почуттів та вражень у власній пам'яті, власному досвіді. Всім нам доводилося розчаровуватися у міфі про обов'язкову правоту народу, більшості, багатьох та казках про обов'язкову неправоту егоїстів, індивідуалістів, ненормальних одинаків.

Скупчення людей під впливом непевних почуттів найчастіше не віщує нічого доброго. І лише тоді, коли вільний розум, не тонучи у вирі почуттів, створює мудрий задум, а Бог чудом допомагає багатьом зрозуміти та підтримати його – істина з індивідуального одкровення перетворюється у суспільний договір, спільну добру волю громади.

ДУША І ЧАС

Одне з найбільших чудес – життя душі людини до її народження та після смерті матеріального тіла, сказано в Священному писанні (Люд. 2.7). Бог каже, що душа безмежна у просторі та часі (Діал. 28). Звісно, безмежність душі неможливо відчуту; безмежність душі можна лише усвідомити, створити силою уяви та з Божою допомогою перетворити на реальність силою віри. Так утверджується віра в найвищу цінність людини. Але так само людина створює час для себе, щоб часу завжди було достатньо. Ми віримо, що можна якнайкраще спланувати життя, і чим кращі наші плани, тим більше часу ми створюємо. Іноді, помріявши хвилину, можна використати цю хвилину більш плідно, ніж дні та роки нудьги. Якщо вам не вистачає часу, просто візьміть його у Бога.

Що є час, як не творення людини? Якщо б час не був вигаданий людиною, ми б відчували його. Але час невидимий, невідчутний, недоторканий та нечутний, не має запаху й смаку і водночас всюдисущий та впливає на все, іншими словами, всемогутній. Такими самими словами часто описують Бога, хіба ні?

Час і Бог схожі в тому, що ними вимірюється буття. Бог є зразком людяності в системі вимірювання, яка складається з одиниці та вичерпується одиницею, бо людина з Божою допомогою порівнює себе зі всім всесвітом. Всі виміри, що здійснюються людиною за допомогою обраних нею еталонів, є похідними від первинного еталону – ідеї людяності всесвіту (Гарм. 7).

Час – та ж ідея, як і всі виміри. Звісно, можна створити символ часу – годинник – і побачити плин часу, слідкуючи за секундною стрілкою, або почути час у сигналі будильника. Будь-яку ідею можна втілити у простому символі. Не обов'язково навіть створювати окремий символ для кожної ідеї, оскільки кожен символ може означати будь-яку ідею. Наприклад, священний чистий аркуш: адже буття є чистий аркуш (Дос. 3). Ви спитаєте, з чого б це час був чистим аркушем? Відповідь проста: він представляє собою минуле, бо ви його пам'ятаєте; він – теперішнє, бо ви його відчуваєте; і він – ще не написане майбутнє. Як час об'єднує причини та наслідки, чистий аркуш об'єднує чистоту його частин; як час циклічний, частини чистого аркуша подібні цілому. Бог вчить нас, що циклічність буття символізує єдність ідеального з матеріальним (Креат. 13), тому людська душа вічно погоджує у життєвому циклі відчуття, думки та творчість. Людина стає часом, спостерігаючи та діючи, і стає вічністю, мислячи, мріючи, спілкуючись з Богом.

ТВОРЧІСТЬ

МИ БУДЕМО ПРИВИДАМИ

Притча Юрія Шеляженка.

Я прокинулася в країні привидів. Ми народилися тут і спали все життя.

Ми були малими, думаючи про себе мало. Ми зростали, думаючи про себе більше.

Ми багато думали про свій дім. Тому він став дуже

великим. Під стелею оселилися хмари, а підлога була засипана зірками. Їх теплі доторки приємно лоскотали наші босі ноги.

Ми багато думали про старших. Вони були нашими джерелами чистої води, вершинами з твердим шляхом нагору, книжками про всі таємниці життя. І водночас старші були чужими. Ми вважали їх надто великими та недосяжними. А вони не хотіли бачити нас більшими, рівними собі.

Ми так багато думали про старших, наче забули, що й самі живемо вічно. Ми завжди гралися у народження та смерть – азартні раунди нескінченного життя, які віднімають спокій та глушать пам'ять.

Я прокинулася біля моря, і, співаючи в ритм муркотінню хвиль, зізнавалася в любові до старших.

Я прокинувся біля моря, і, перекикуючи шторм, зізнавався в любові до старших.

Мені не було про що спілкуватися з морем, окрім любові до старших. Але море вийшло з берегів, затопило мене, не помічаючи моєї любові. Ледве вдалося впливти до сонця. І, випльовуючи гірку солону воду – наче пародію на смак чистого домашнього джерела – мені захотілося зненавидіти старших та проклясти їх навіки, вбити в своїй пам'яті, наче їх нема і ніколи не було.

Вся любов світу випарувалася, окрім тої краплі, що була в крові та примушувала битися страждаюче серце. На місці моря залишилися лише камені та порожнеча. Ми стрибали по каменях і кидалися ними в сонце, здіймаючи пилуку та ковтаючи пилуку. Ми ненавиділи старших і любили один одного, тому що ми були злими розчарованими дітьми, які не хотіли рости.

Ми народжували своїх дітей, прищеплювали їм свою любов і свою ненависть, залишаючись для них великими і недосяжними. Наші діти з плином століть стали такими малими,

що їм навіть не вдавалося повністю зрозуміти нас. Тисячі нащадків ставали в зіниці ока скам'янілого предка і дивилися під ноги, марно сподіваючись уявити собі його точку зору. Мільйони нащадків тупцяли по ніздрям носу предка, переконуючи себе, що от-от відчують, чим той дихав. Поки сім мільярдів нащадків сперечалися, скільки їх може вміститися на нігті далекого предка, вони всі забрели під ніготь і навіки спочили у рихлій грязюці.

Я прокинулася в цій країні привидів і полюбила її. Лише дивно було жити в грязюці під нігтем далекого предка. Інші привиди твердили, що нема життя, окрім життя в грязюці; бо грязюка – об'єктивна реальність, виявлена у пристрасних почуттях. Своя грязюка, переконували вони, чистіша за грязюку під іншими нігтями, хоча за великим рахунком не існує нічого, окрім грязюки. Твердили також, що кількість грязюки переходить у якість і забруднення грязюки збільшує життєвий простір.

Я казала: «Окрім грязюки, існують ще привиди». Мені відповідали: «Ніяких привидів не існує. Тільки грязюка реальна». Тоді я почала багато думати про себе, бо вирішила не бути грязюкою. І хоч в мене кидалися грязюкою, ніхто не влучив, бо я була привидом.

Я зуміла перерости старших. Стала високою, як гора. Бачила багатьох високих і низьких привидів, що розводили грязюку навколо себе та гралися в грязюці з малечею, нескінченно повторюючи ласкавими фразами смішне вчення, ніби існує лише грязюка і нічого, крім грязюки. Я знайшла в собі світло і народила сонце над своєю вершиною, одне для всіх, щоб всі привиди світилися в його променях і росли, прагнучи досягнути спільної вершини.

Я прокинувся від перших променів сонця в країні привидів. Я завжди уявляв себе сонцем, хоча всі казали, що я

грязюка. В мене кидалися грязюкою, але вся грязюка пролітала наскрізь, бо я був приви́дом. Якось мене закидали цілою горою грязюки; я став пі́ччю, і вся грязюка всередині мене затверділа. Я злетів у небо і випустив зсередини новонароджену планету; на ній вирувало життя.

Мешканці моєї планети, які називають себе людьми, спочатку вважали привидів мертвими і боялися нас. Потім вони прокинулися і написали мовою водойм та лісосмуг на поверхні найбільшої зі своїх пустель: «Ми будемо привидами!». Вони відчули примарність дійсності, створили різнобарв'я неповторних майданчиків, де кожна людина са́мостійно будує собі щастя. Перед людьми постав прекрасний привид майбутнього – складна і водночас очевидна мозаїка життя, радості та щастя, в якій всі живуть по-своєму, усвідомлюючи єдність життя, розуміючи інакших і допомагаючи один одному.

Одна людина, що стала сонцем і ширяє в порожнечі неподалік від мене, якось спитала, навіщо я так складно наповнював щастям всесвіт.

Вона каже: «Легше рости і розширюватись, спалюючи космічний пил, поки увесь всесвіт не стане сонцем».

Відповідаю: «Я, сонячний привид, довго вдихав порожнечу і тільки після цього зумів роздмухати туман дійсності подихом майбутнього. Не бачу сенсу нескінченно переплавлювати бруд у боротьбі проти бруду. Плазма важить не більше, ніж бруд; різниця лише у температурі».

А вона мовчить і палає в моїх обіймах, наче забула, як дихати.

Знаєте, як? Творчість має бути довгою і глибокою, як вдих. Боротьба – швидкою і вичерпною, як видих.

ЛЮБИШ ДОМОВЛЯТИСЯ?

Притча Юрія Шеляженка.

Ця історія народилася в маршрутному мікроавтобусі, що, хитаючись, мов колиска, їхав взимку ввечорі від центру міста до спального мікрорайону. Темрява в салоні, наче міцно заварений чай, була густою та гарячою від тісняви пасажирів, що сиділи, стояли згорблені, наступали на ноги один одному і ледве утримували рівновагу, хапаючись за одяг сусідів. Один тьмянний ліхтарик біля дверей маршрутки освітлював липку коричневу тінь, як маленький шматочок лимону.

Гришко куняв сидючи, бо не боявся пропустити свою кінцеву зупинку: водій завжди розбудить. Раптом він прокинувся, підняв голову. Поряд з ним стояла дівчина, яку він не сподівався побачити навіть уві сні. У її статурі було щось нескінченно знайоме і радісне, лоскотне й свіже, як весіння трава. Він, не замислюючись, розглядав її, насолоджуючись кожною секундою. Вона так само розглядала його.

За кілька зупинок, ще далеко від кінцевої, дівчина вийшла з маршрутки. Хлопець слідував за нею. Вони навіть не розмовляли: в обіймах долі затишніше було мовчки йти разом. Дівчина відкрила двері під'їзду магнітним ключем, двоє піднялися на ліфті на сімнадцятий поверх і прийшли до її квартири.

Сіли поряд на дивані. Дівчина заговорила першою: "Мене звуть Ніна". "Ти мені подобаєшся" – відповів Гришко. Обоє замислились.

"Що ми можемо зробити разом? Я нічого не знаю про тебе, ти нічого не знаєш про мене" – міркував вголос Гришко. "Інші б почали цілуватися" – з посмішкою сказала Ніна. "Але я відчуваю, що ти теж хочеш від життя більшого" – відповів Гришко. "Точно. Зараз я ніхто і ти ніхто" – дівчина гнівно струснула головою.

"Інші б подумали, що вдвох ми вже пара. Але це сталося само собою. Це не наша заслуга, і ми залишилися ніким, як і були ніким" – хлопець пересів з дивану на підлогу і прихилився до її ноги. Ніна продовжила: "Ми покохаємося і народимо дітей, які будуть ніким. І всі будуть переконувати нас в тому, що ми чудова пара, що наші діти дуже талановиті, а тим часом ми знатимемо, що ми ніхто і наші діти будуть ніким. Як я ненавиджу паскудні банальності!".

Гришко виключив світло, і вони лягли поряд на підлогу, вдивляючись у порожнечу суцільної темряви.

"Хто взагалі вигдавав поцілунки? Іноді це приємно, але не більше того. Стара мокра забавка. Навіть смішно дивитися на це в фільмах" – міркувала дівчина. "Спілкуватися приємніше: треба думати, фантазувати" – продовжив хлопець. "Як ти гадаєш, ми з тобою зможемо стати кимось?" – "Весь світ проти нас. Всі хочуть, щоб я накинувся на тебе, як звір, щоб ми кохалися, народжували дітей і були ніким, і щоб наші діти були ніким, і щоб діти наших дітей були ніким. Нам навіть заплатять, щоб ми народжували порожнечу та виховували порожнечу." – "Не продамся! Люблю тебе!" – "Не продамся! Люблю тебе!".

Вони ввімкнули світло, кивнули один одному і розійшлися.

Минуло три роки.

Гришко створив міжнародний сайт з недорогими відеоуроками навчання основам двадцяти мов світу.

Ніна організувала виставку своїх малюнків, на якій вони знову зустрілися.

"Я хочу вивчити хінді на твоєму сайті" – сказала вона.

"Я хочу проілюструвати деякі відеоуроки твоїми прекрасними малюнками" – відповів він.

"Отже, разом ми можемо зробити дещо серйозне" – підказала Ніна. "І ми навчимо наших дітей володіти всіма мовами та прикрашати життя всіма фарбами, які тільки можна собі уявити" – погодився Гришко та обняв її.

А в двох кроках від них заплакала маленька дівчинка. Від її реву здригалися стіни художньої галереї. Батькам цієї дитини сподобалася реклама виставки в модному журналі. Вони вирішили розважитись всією родиною, а коли прийшли, роздратувалися тим, що це занадто розумне мистецтво. І почали сваритися, з'ясовувати, хто кого потягнув на виставку.

Ніна й Гришко підійшли до ревуни. Присіли поряд з нею. Ніна запропонувала, показуючи пальцем на найближчий малюнок: "Хочеш, розповім, що тут намальовано?". Дівчинка

заспокоїлася і спитала, схлипуючи, як зробити, щоб батьки не сварилися. Ті вже замовкли, стали поряд і мовчали, геть червоні.

"Як ви познайомилися?" – поцікавилася Ніна. "Зустрілися на природі, випили, він одразу затагнув мене в свій намет... Ви знаєте, як це буває" – пояснила мати дівчинки. "У них інша, правильна любов" – рішуче заперечила донька своїй матері – "Я теж так хочу! Навчіть мене, бо я знову буду плакати!". Ніна й Гришко гучно засміялися, так весело було почути цей дитячий шантаж. "Ти вже вмієш!" – ледве стримуючи сміх, пояснила Ніна.

"Як?!" – здивувалася дівчинка.

Замість відповіді Гришко спитав: "Любиш домовлятися?".

І дівчинка з розумінням кивнула. А потім посмішка розцвіла на її обличчі, і всі сльози раптом зникли з очей, наче їх ніколи не було.

«ПРОСТО ТАК»

Притча Юрія Шеляженка.

Олег народився з радісним криком.

– Як дзвінко він кричить! – похвалила акушерка. І про себе подумала: «Щоб вже скоріше заткнувся!».

Замість відповіді на серйозні питання малого Олега часто відправляли погратися на вулицю. Трапилося так, що у день народження він попросив батьків подарувати йому просту відповідь на просте питання:

– Чому ми радіємо життю лише кілька днів на рік, у свята, а не кожного дня?

– Станеш дорослим – зрозумієш, – відповів дорослий тато. Хоча сам він не розумів, чому все так влаштовано.

У дитячому садку вихователька спитала Олега:

– Чим ти любиш займатися?

– Навіщо ви питаєте?

– Просто так, дитинко!

– Я люблю читати.

Надвечір вихователька сказала батькам, що вона склала психологічний портрет дитини за допомогою непрямих питань і радить коригувати Олежеві психіку в сім'ї. Адже звичка читати у малюка свідчить про небезпечну замкненість в собі та нерухливість.

Коли Олега повели в школу, мати сказала:

– Там ти навчишся нового і з користю проведеш час.

На першому уроці протягом цілої години учні дивилися на

малюнки і по черзі казали, що на них зображено. Нічого нового Олег не побачив. У школі вчили тільки слухатись та писати в зошити продиктоване. Навіть на уроках фізики, хімії та біології не проводили ніяких дослідів, тільки займалися писаниною.

На випускних іспитах директор заявив, що ці іспити перевіряють розум. Але найвищі оцінки отримали ті, хто подурному запам'ятовував все підряд, а не тільки те, що представлялося насправді корисним для життя.

У вищому навчальному закладі, куди він поступив, обіцяли навчити корисній професії. Однак вчили тільки писати, писати ще більше та списувати. Коридори були обклеєні рекламою різних громадських організацій. Олег прийшов до одної з них.

– Вступай до наших лав! – агітував голова цієї організації на зборах. – Ми захищаємо твої інтереси, без страху озвучуємо та вирішуємо гострі проблеми!

– Наша освіта гірша за тюрму. Нам забивають голови сміттям. Треба озвучити цю проблему і сказати, що ми хочемо вчити лише те, що нам потрібно. І щоб викладачі не диктували пустослів'я для записування в зошити, а розповідали людською мовою свій особистий життєвий досвід.

– Це все дрібниці, так завжди було! Так і має бути! Є більш нагальні проблеми! Наше суспільство не згуртоване! Пішли на мітинг за згуртованість суспільства!

– Чому всі брешуть?!

– Ти виступаєш, наче політик!

Олег пішов до політичної партії.

– Вся проблема в тому, що правда невігідна для наших супротивників, – сказала йому дівчина в партійному штабі, – Тому вони обманюють людей, роблячи вигляд, наче кажуть правду.

– Звідки ви це знаєте?

– Пішли на мітинг, побачиш.

На мітингу йому дали потримати плакат з написом «Ідіоти! Не брешіть людям!». «Ідіоти» мітингували поруч. «Вся проблема в тому, що правда не вигідна для наших супротивників!» – доносилося ревіння промовця з їхньої сцени, – «Тому вони обманюють людей, роблячи вигляд, наче кажуть правду!».

Олег влаштувався на роботу. Йому казали: хто добре працює, той отримує багато грошей. Але багато грошей отримували друзі та родичі начальства, які нічого не вміли і не хотіли робити. Вони вимагали, щоб всю роботу замість них робив Олег. За жалюгідні копійки.

Олег одружився. Йому казали, що в сім'ї буде любов і затишок. Наступного ж дня після весілля він пересварився з жінкою щодо планів на майбутнє. Вони і потім часто сварилися, бо не чули один одного.

– Чому ти мене не чуєш? – поцікавився якимось.

– Хочеш, щоб тебе послухали?! Йди до психоаналітика! – насмішкувато порадила дружина.

Психоаналітик на ім'я Таня уважно вислухала Олега і сказала:

– Дійсно, всі брешуть. Але ти не повинен так думати.

– Я сам вирішуватиму, як мені думати.

– Насправді тобі взагалі не треба думати. Ти платиш фахівцю, щоб я думала за тебе.

– І що ти думаєш?

– Я думаю, що ти хочеш сексу зі мною.

– Насправді я нічого подібного не хотів.

– Я спробувала все, що в моїх силах. Але ти безнадійно хворий.

«Вона каже, що я непохитно здоровий!» – здогадався Олег. І все стало на свої місця.

Я – ТРАДИЦІЯ

Притча Юрія Шеляженка.

Та-та-тата-тата-тата... Хапаю телефон, що тремтить, як пацюк у лапі лева:

– Слухаю.

– Вас вітає центр опитування громадської думки «Суспільна мрія». Якщо ви чули про діяльність нашого центру, оцініть її за десятибальною шкалою.

– Можна уточнити, це ваша реклама по телевізору – така музика і ласкаве шепотіння, наче дев'ять з десяти людей самогубці?

– Ви помиляєтесь. Наше опитування показало, що 93% громадян готові пожертвувати собою заради загального блага і підтримання правопорядку в суспільстві. Натомість лише 7% погодились назвати себе злочинними егоїстами.

– Одиниця. Ви знаєте, що заслужили.

– Щиро дякуємо за високу оцінку. Ми пишаємося бути соціологічною компанією № 1 на вітчизняному ринку. А тепер прошу відповісти на питання: чи підтримуєте ви смертну кару через публічне згвалтування усім народом ворогів народу?

– Ви ж опитуєте думку суспільства, правда?

– Так.

– Негайно викресліть мене з вашого суспільства.

– Щиро дякуємо за відповідь. Вас зараховано до ворогів народу.

Електронна пошта. Корпоративна розсилка: «Оголошується

військовий стан! Ми – загарбники вітчизняного ринку! Президент вимагає 200%-ї рентабельності! Ми не зупинимося!».

Тридцять сім скарг від клієнтів за одну ніч. Лише одна відносно грамотна і без лайки: «У рекламі було сказано, що ваші таблетки чудодійного рецепту тибетського монаха Пло Ци-Бо навіюють яскраві та радісні сни. Але мені сняться кошмари. Я бачила бійку у парламенті. На мене накинулися троє бритоголових, один, зі шрамом на підборідді та роздвоєним язиком, гвалтував мене, а двоє тримали і лапали, рвучи до крові брудними нігтями мої в'ялі груди. Потім банда розіпнула мене між чотирма кріслами та прибила руки і ноги до чотирьох кнопок для голосування. Хтось викрикнув, що я тушка. Всі почали реготати, і я прокинулася на підлозі біля ліжка в калюжі сечі...».

Корпоративна політика – всі скарги ігнорувати.

Пересилаю тридцять сім нарікань на особисте мило президента з супровідним листом: «Прощавай. Тебе звільнено. Віднині я працюю на себе».

SMS: «Захисти життя! Уряд жлобиться дати 2 мільйони гривень на операцію малюку Саші, якого куряща мати-лесбійка намагалася вирізати з живота кухонним ножом, бо жоден лікар не пішов би на злочинний аборт! Врятуємо дитину! Всі на мітинг протесту! Збір о 13 годині біля пам'ятника Сталіну на площі Козаків!».

Блокую номер відправника, як і всім активістам громадянського суспільства.

В дитинстві доводилося бути серед них.

Якось один школяр з бідної родини звернувся до мене як радника президента шкільної ради з проханням дозволити йому вчитися одному, окремо від всього класу.

Йому набридла тіснява у класі, довгі, нудні монологи вчителів про те, що за десять хвилин можна прочитати в

підручнику, принизливі питання, наче спеціально вигадані для того, щоб оцінити не знання суті предмету, а лояльність до вимог вчителя вивчити напам'ять якісь випадково обрані та несуттєві набори фактів і цифр.

– Що тобі заважає, як всім переконаним одинакам, читати книжки під партою під час уроків?

– Хочу бути чесним. Треба припинити дискримінацію розумних, самостійних людей.

Йду з цим до шкільної ради.

– Це божевілля! Як він вчитиметься сам, без класу?

– За підручниками. Користуючись інтернетом.

– Що за ненормальний егоїзм!

– Не треба дискримінувати. Людині просто подобається бути самотньою. Нічого поганого в цьому нема.

– Дискримінація – це коли хлопці кепкують з дівчат за слабкість. Інших видів дискримінації в нашій школі нема і не може бути, а з гендерною дискримінацією ми успішно боремося.

– Схоже, ваша боротьба проти дискримінації дискримінує одинаків у їх праві заявляти про себе як жертв дискримінації!

Діалог відбувається під плакатом довжиною три метри: «В нашій школі нема місця дискримінації».

– Ми цінуємо твою приватну думку, але, при всій повазі, є більш пріоритетні цілі шкільної ради як частини громадянського суспільства.

– Наприклад?

– Захищати життя і здоров'я учнів, займатися їх соціалізацією. Чемпіонат школи з футболу, театральний гурток та уроки демократії – наші головні проекти. За це директор та батьки дають нам гроші.

– Коли ж пріоритетом громадянського суспільства стане захист одинаків від примусової соціалізації?

– Швидше за все, ніколи.

– Якщо ви хочете диктувати і не хочете домовлятися, я виходжу з вашої організації. Я буду самотійно захищати права одинаків!

За наступні роки мені довелося витягнути сотні одинаків з тисяч спільнот та організацій, які вбивали людське життя пустими зборищами та шкідливими затіями.

Мені вдалося витягнути з сімей чимало світлих голів, приречених на нещастя та головолітки за древнім законом життя у бездумній парі.

Ми вчилися керувати своїми почуттями, ми укладали між собою угоди про спільне життя самотійних людей, про народження та розвиток самотійних дітей.

Уявіть собі любов, закріплену один-на-один шлюбним контрактом, без формальностей та ладану, без помпи та масового пияцтва...

Пам'ятаю одну розповідь, точніше, її фінал:

– І жили ми довго та щасливо, бо все заздалегідь продумали та виконували свої обіцянки, бо знайшли в собі терпіння і мудрість впоратися зі всіма непередбачуваними проблемами, а всіх сторонніх просили не втручатися у наші договірні відносини!

Мені вдалося витягнути тисячі одинаків з соціальних мереж, в яких більше нав'язливої реклами, ніж змістовного спілкування.

Поки бізнес ставав грабунком, поки право ставало війною, поки культура ставала обманом, поки суспільство вмирало, перетворюючись з розумного договору розумних людей у розгнівану масу тіл, спантеличених власним невмінням володіти собою – ми, одинаки, наче в раю, воскрешали у собі кращі традиції цього суспільства: винахідливість, підприємливість, стриманість, чесність, вірність своєму слову і бажання домовлятися з кожним, як з рівним.

Є один гріх, що береже людину від всіх інших гріхів і навіть від самого себе, якщо переповнитись цим гріхом, пересититись, налитись під зав'язку. Цей гріх – гординя.

Поки всі вбивають – я занадто поважаю себе, щоб уявити себе вбивцею.

Поки всі грабують – я занадто поважаю себе, щоб уявити себе злодієм.

Поки всі знищують себе отруйними насолодами нестриманого життя – я занадто поважаю себе, щоб уявити себе у стані сп'яніння, ейфоричного ідіотизму.

І, звичайно, гординя не дозволить мені ставити себе вище за інших. Бо я занадто поважаю себе, щоб уподібнитись в цьому до першого-ліпшого зазнайки.

Я одинак. Я пам'ятаю те, що всі хочуть забути. Я несу в собі найдавнішу традицію, від якої всі готові відректись просто заради того, щоб полоскотати собі нерви.

Я знаю, що я – це все, що було, є і буде, що можна собі уявити і що не можна собі уявити. Я є все. Я вічна дійсність.

Я – воістину я.

Я – традиція вірності собі, що живе в кожному суспільстві. А коли суспільство стає натовпом і не помічає мене, я залишаюся його духом, його вічністю і його пам'яттю.

Мені спало на думку розмовляти з рікою, просити вибачення за червоніючу воду, коли соплемінники тисячі років тому воювали стадом проти стада. І ріка підказала заповідь: «знайди щастя наодинці».

Мені вдалося винайти колесо, запалити вогонь і розмістити всі важливі для мене істини в інтернеті, щоб кожен одинак міг вчитися самотійно.

Мої міфи, створені силою священної фантазії, завжди вчать людей свободі та мудрості.

Мої знання створені заради того, щоб міфічні блага стали

реальністю, поки інші тупо сперечаються з міфами.

Мої книги написані, поки інші воювали; моя краса створена, поки інші ненавиділи; мої винаходи задіяні, поки інші безуспішно мріяли підкорити мене собі, і лише в руках одинаків ці винаходи приносять радість успіху, а для інших залишатимуться безглуздою саморуйнівною зброєю.

Моя любов належить тим, хто, перш за все, є собою і лише за свідомою домовленістю може бути парою чи множиною.

У мене багато домовленостей. За угодою мені доводилося бути і родиною, і племенем, і корпорацією, і союзом племен, і містом, і громадською організацією, і вотчиною, і князівством, і асоціацією, і царством, і державою, і товариством, і імперією, і республікою, і комітетом, і союзом, і нацією, і спільнотою, і партією, і організацією, і церквою, і натовпом на площі, і мислителем, що усамітнився біля комп'ютера, підключеного до всесвітньої мережі. Але в родині та в племені, наодинці чи у тіснязі мене завжди тішила щаслива внутрішня самотність – свобода бути собою, свобода бути традицією.

Навіть ті, хто у пориві безумства нападає на мене, в глибині душі знають: бажаючи зрадити мені, зраджуєш собі; бажаючи знищити мене, знищуєш себе.

Я спонукаю вас замислитись про свою долю.

Я заважаю вам втратити себе.

Я традиція.

Я – це я.

ЗМІСТ

Віровчення

Узгодження традицій	3
Чому ми віруємо в Бога без доказів?	11

Проповіді

Енергія та інерція державності	18
Віра в себе – це честь	23
Цільність буття	24
Догма одноосібності	26
Душа і час	28

Творчість

Ми будемо привидами	30
Любиш домовлятися?	34
«Просто так»	38
Я – традиція	41

МОРАЛЬ

РЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ

Релігійний журнал “Мораль” (“Moral”).

ISSN 2305-574X

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 17122-5892 Р,

видане Міністерством юстиції України 25.10.2010 р.

Підписано до друку 27 червня 2013 року.

Випуск № 1 (12). Тираж 500 примірників.

Розповсюджується безкоштовно.

Засновник, редактор, видавець:

Шеляженко Юрій Вадимович

Адреса редакції, видавця, друкарні:

вул. Тверський тупик, буд. 9, к. 82, м. Київ, 01042.

Тел. +38 (097) 3179326, факс +38 (044) 5290435.

Електронна пошта: ludstvo@gmail.com

Храм Божественного Одкровення: www.temple.org.ua

